

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
Кафедра фітопатології ім. акад. В.Ф. Пересипкіна

ЗАТВЕРДЖЕНО
Агробіологічний факультет
18 червня 2026р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЗАХИСТ РОСЛИН ВІД ШКІДНИКІВ І ХВОРОБ
(модуль Фітопатологія)

Галузь знань 20 Аграрні науки та продовольство

Спеціальність 203 Садівництво, плодоовочівництво та виноградарство

Освітня програма Садівництво, плодоовочівництво та виноградарство

Факультет Агробіологічний

Розробник: Піковський М.Й., професор кафедри фітопатології ім. акад. В.Ф.

Пересипкіна, доктор сільськогосподарських наук, професор

Київ – 2026 р.

Опис навчальної дисципліни **Захист рослин від шкідників і хвороб** (модуль Фітопатологія)

Освітня компонента “Захист рослин від шкідників і хвороб” вивчається на третьому курсі підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 203 Садівництво, плодоовочівництво та виноградарство. Її програмою передбачається опанування студентами діагностичних ознак патологій, морфологічних, біологічних і екологічних особливостей основних збудників хвороб овочевих, плодово-ягідних культур і винограду різної етіології; основ ідентифікації патогенів і діагностики захворювань; стійкості рослин; обґрунтування прийомів та заходів, які попереджають виникнення і розвиток хвороб в умовах відкритого та захищеного ґрунту.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати: симптоматику патологій овочевих і плодових культур; поширення та шкідливість захворювань у різних ґрунтово-кліматичних зонах України; збудників хвороб, їх морфологію, біологію та екологію; стійкість рослин; методи контролю хвороб; системи інтегрованого захисту овочевих, плодово-ягідних культур і винограду від хвороб. Вміти: самостійно, за зовнішніми ознаками діагностувати хвороби рослин у польових і лабораторних умовах; за морфологічними ознаками – ідентифікувати найбільш поширені патогени. Проводити аналіз фітопатологічного стану посівів і насаджень в умовах відкритого та захищеного ґрунту, самостійно приймати рішення щодо проведення захисних заходів, які забезпечують отримання високих, стабільних і екологічно безпечних врожаїв овочевих, плодово-ягідних культур і винограду.

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Бакалавр	
Спеціальність	203 Садівництво, плодоовочівництво та виноградарство	
Освітня програма	Садівництво, плодоовочівництво та виноградарство	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов’язкова	
Загальна кількість годин	60	
Кількість кредитів ECTS	2,0	
Кількість змістових модулів	1	
Курсовий проект (робота) (якщо є в робочому навчальному плані)	–	
Форма підсумкового контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	3	
Семестр	5	
Лекційні заняття	15 год.	8
Практичні, семінарські заняття	15 год.	6
Самостійна робота	30 год.	46
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	2 год.	

1. Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета дисципліни “Захист рослин від шкідників і хвороб” спрямована на формування у студентів професійних компетенцій у сфері діагностики, профілактики та лікування хвороб сільськогосподарських культур. Студенти вивчатимуть симптоматику хвороб, властивості патогенів, закономірності поширення збудників, а також розроблятимуть та впроваджуватимуть ефективні системи захисту рослин для отримання екологічно безпечної продукції овочівництва та садівництва.

Перелік освітніх компонент, які передують вивченню навчальної дисципліни:
Сільськогосподарська мікробіологія та вірусологія.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК):

Здатність розв’язувати фахові спеціалізовані складні задачі та практичні проблеми професійної діяльності у садівництві і виноградарстві або у процесі навчання, що передбачає застосування положень і методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

загальні компетентності (ЗК):

ЗК 8. Навички здійснення безпечної діяльності;

фахові (спеціальні) компетентності (СК):

СК 7. Здатність науково обґрунтовано використовувати добрива та засоби захисту рослин з урахуванням їхніх хімічних і фізичних властивостей та впливу на навколишнє середовище;

програмні результати навчання (ПРН):

ПР 11. Ініціювати оперативне та доцільне вирішення виробничих проблем відповідно до зональних умов.

ПР 16. Організувати результативні і безпечні умови роботи.

2. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							заочна форма						
	тижн і	усьо го	у тому числі					усьо го	у тому числі					
			л	п	л	н	д		с.р	л	п	ла б	ін д	с.р.
Модуль. Фітопатологія														
Тема 1. Основи загальної фітопатології		12	2	2	-	-	8							
Тема 2. Хвороби пасльонових і капустяних овочевих культур. Заходи обмеження їх розвитку		9	3	2	-	-	4		2	2				
Тема 3. Хвороби цибулі, селерових і гарбузових овочевих культур.		10	3	3	-	-	4		2					

Заходи обмеження їх розвитку													
Тема 4. Хвороби плодових зерняткових культур. Заходи обмеження їх розвитку		9	2	2	-	-	5		2	2			
Тема 5. Хвороби плодових кісточкових плодових культур. Заходи обмеження їх розвитку		9	2	2	-	-	5						
Тема 6. Хвороби ягідних культур і винограду. Заходи обмеження їх розвитку		11	3	4	-	-	4		2	2			
Разом за модулем		60	15	15			30						
Усього годин		60	15	15			30	60					46

3. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Класифікація патологій рослин, характеристика збудників, прогноз розвитку хвороб, стійкість рослин, методи захисту рослин	2
2.	Інтегровані системи захисту пасльонових і капустяних овочевих культур від хвороб.	3
3.	Інтегровані системи захисту цибулі, селерових і гарбузових овочевих культур від хвороб.	3
4.	Інтегровані системи захисту плодових зерняткових культур від хвороб.	2
5.	Інтегровані системи захисту плодових кісточкових культур від хвороб.	2
6.	Інтегровані системи захисту ягідних культур і винограду від хвороб.	3

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Хвороби картоплі.	2
2.	Хвороби томатів і капусти.	2
3.	Хвороби цибулі та моркви.	2
4.	Хвороби огірка.	2
5.	Хвороби яблуні та груші.	2
6.	Хвороби плодових кісточкових культур.	2
7.	Хвороби ягідних культур.	2
8.	Хвороби винограду.	1

5. Теми самостійної роботи

1	Назва теми	Кількість годин
1.	Поняття про хвороби рослин (інфекційні та неінфекційні).	2
2.	Характеристика збудників інфекційних хвороб рослин.	3
3.	Динаміка інфекційних хвороб рослин.	3
4.	Стійкість рослин (фітоімунітет).	3
5.	Концептуальні основи захисту рослин від хвороб.	3

6.	Хвороби овочевих зернових і зернобобових культур. Система заходів контролю.	1
7.	Хвороби пасльонових культур. Система заходів контролю.	2
8.	Хвороби капустяних культур. Система заходів контролю.	2
9.	Хвороби гарбузових культур. Система заходів контролю.	1
10.	Хвороби селерових культур. Система заходів контролю.	1
11.	Хвороби амарилісових культур. Система заходів контролю.	1
12.	Хвороби яблуні, груші та айви. Система заходів контролю.	2
13.	Хвороби персика, абрикоса, вишні, черешні та сливи. Система заходів контролю.	2
14.	Хвороби суниці, малини, смородини, аргуса та лохини. Система заходів контролю.	2
15.	Хвороби винограду культур. Система заходів контролю.	2

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання:

- усне або письмове опитування;
- співбесіда;
- тестування;
- захист лабораторних і самостійних робіт;
- пірінгове оцінювання.

7. Методи навчання:

- метод проблемного навчання;
- метод практико-орієнтованого навчання;
- метод проєктного навчання;
- метод навчання через дослідження;
- метод навчальних дискусій та дебат;
- метод командної роботи, мозкового штурму

8. Оцінювання результатів навчання.

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України».

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль. Фітопатологія		
Практична робота 1.	<i>ПРН 8, 16.</i> У тому числі володіти методами спостереження, опису симптомів, ідентифікації збудників хвороб овочевих і плодових культур. Знати візуальні ознаки хвороб, морфологію та біологію патогенів; системи захисту культур від хвороб.	7
Практична робота 2.		7
Практична робота 3.		7
Практична робота 4.		7
Самостійна робота 1.		7
Практична робота 5.		7
Практична робота 6.		7
Практична робота 7.		7
Практична робота 8.	7	

Самостійна робота 2.		7
Модульна контрольна робота.		30
Всього за модулем 1		100
Навчальна робота		$(M1 + M2)/2 * 0,7 \leq 70$
Екзамен		30
Всього за курс		$(\text{Навчальна робота} + \text{екзамен}) \leq 100$

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання	роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності	списування під час модульних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Курсові роботи, самостійні роботи повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу
Політика щодо відвідування	відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі, попередньо узгодженим із лектором курсу та за письмовим погодженням із деканом факультету)

9. Навчально-методичне забезпечення

- електронний навчальний курс навчальної дисципліни:

<https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2398>

- покликання на цифрові освітні ресурси;

EPPO Global Database [Electronic resource]. – URL: <https://gd.eppo.int>

Plantix [Electronic resource]. – URL: <https://plantix.net/en/>

- конспекти лекцій та їх презентації (в електронному вигляді):

<https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2398>

- підручники, навчальні посібники, практикуми;:

1. Піковський М.Й. Захист плодових і овочевих рослин від шкідливих організмів. Частина 1. Фітопатологія: навчальний посібник. Київ : РВВ НУБіП України, 2025. 236 с.

2. Хвороби картоплі та захист від них : навч. посіб. / [В. М. Положенець, С. В. Станкевич, М. М. Фурдига, Л. В. Немерицька, Т. О. Рожкова]. Харків: Біотехкнига, 2025. 208 с.

3. Загальна фітопатологія: навч. посібник / В.В. Горяїнова, С.В. Станкевич, О.М. Батова, Л.В. Жукова. Житомир: ПП «Рута», 2023. 378 с

- методичні матеріали щодо вивчення навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм здобуття вищої освіти:

Піковський М.Й. Робочий зошит для виконання практичних робіт із дисципліни «Захист плодових і овочевих рослин від шкідливих організмів». Модуль Фітопатологія. Для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 203 «Садівництво, плодоовочівництво та виноградарство». Київ: НУБіП України, 2026. 49 с.

- програма навчальної практики навчальної дисципліни:

Робоча програма навчальної практики «Захист плодових і овочевих рослин від шкідливих організмів». Київ: НУБіП України, 2026. 18 с.

10. Рекомендовані джерела інформації

1. Білик М. О. Біологічний захист рослин від шкідливих організмів. Харків : Майдан, 2022. 356 с.

2. Держпродспоживслужба. Захист рослин : вебсайт. URL: <https://dpss.gov.ua/fitosanitariya-kontrol-u-sferi-nasinnictva-tarozsadnictva/fitosanitarnij-kontrol/fitosanitarnij-monitoring> (дата звернення: 14.05.2026).

3. Карантин і захист рослин : журнал. URL: http://archive.nbu.gov.ua/Portal/chem_biol/Kizr/ (дата звернення: 14.05.2026).

4. Засоби захисту рослин від шкідливих організмів : навч. посіб. / С. В. Станкевич, В. М. Положенець, В. М. Кабанець та ін. Житомир : Видавництво Рута, 2023. 428 с.

5. Національна наукова сільськогосподарська бібліотека Національної академії аграрних наук : вебсайт. URL: <https://dns.gb.com.ua> (дата звернення: 14.05.2026).

6. Перелік пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні / упоряд. В. У. Ящук. Київ : Юнівест Медіа, 2025. 1024 с.

7. Hradchenko S., Pikovskiy M. Efficiency of biological preparations against scab and powdery mildew of apple trees. *Plant and Soil Science*. 2023. Vol. 14, no. 4. P. 76–85.

8. Solomiichuk M., Pikovskiy M. Biological control of *Alternaria* and late blight of potatoes. *Plant and Soil Science*. 2025. Vol. 16, no. 1. P. 52–60. DOI: <https://doi.org/10.31548/plant1.2025.52>.